

مجموعه گیاهان دارویی - صنعتی

ارغوان

*Cercis
siliquastrum*

ستاد توسعه پژوهش و کاربرد
گیاهان دارویی و طب ایرانی

دفتر امور منابع جنگلی

سورة التين

نام کتاب	:	گیاه دارویی - صنعتی ارغوان
تألیف و تدوین	:	مهدی عماد، دکتر فریبرز غیبی، سید محسن رسولی، رسول خانجانه‌زاده، سعید محمدی جوزانی
صفحه‌آرایی و طراحی	:	پونه
نوبت چاپ	:	اول ۱۳۹۱
لیتوگرافی	:	پیمان نواندیش
چاپ	:	گنج دانش
صحافی	:	امیر کبیر
شمارگان	:	۵۰۰۰ جلد
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۵۵۴۴-۸۲-۴
قیمت	:	۲۵۰۰۰ ریال

ارغوان

Cercis siliquastrum

ارغوان گیاهی است از خانواده Leguminosac تیره فرعی Caesalpinaceae که دارای گونه های متعددی است که در ایران داری ۵ گونه است به شرح ذیل می باشد:

۱- ارغوان **Cercis siliquastrum**

۲ ارغوان افغانی **Cercis griffihii**

۳- ارغوان چینی **Cercis chinensis**

۴- ارغوان آمریکایی. ارغوان غربی یا باختری - **Cercis occidentalis**

۵- ارغوان کانادایی **Cercis canadensis**

دو گونه ابتدایی بومی ایران بوده و به صورت خودرو رویش دارند اما دو گونه بعدی بومی نبوده و در نقاط مختلف ایران کاشته شده اند.

نام فارسی :

ارغوان و در کتب طب سنتی به نام های-خرزئق و-ارجوان نیز آمده است و صاحب شرح الاسماء آن را نوعی داذی یا دادی خوانده است و دو نوع دادی ذکر کرده و می نویسند.

در قسمت اول داذی را نوعی خاک هندی دانسته است ولی در حقیقت گیاهی است بنام شیرزاد که در ایران برای افزایش ترشح شیر می خورند و در قسمت دوم آن را درخت می داند که همان ارغوان است که در الانبیه عن الحقایق الادویه به نام داذی گفته شده است،

نام انگلیسی:

Judas Tree, Red Bud, Love Tree

نام عربی :

ارغوان ارجوان العرب زعید اکوان -

نام عبری :

כליל החורש

نام فرانسوی :

Gainier-Arbre d amour-arbre de Judee=siliquastre-bouton rouge

نام یونانی :

Sixia

گیا هشناسی :

ارغوان: L. *Cercis siliquastrum*.

. ارغوان درختی است که جبرائیل در هیبت آن بر موسی نازل گردید.

این جنس رستنی ؛ درخچه یا درختی خزان دار گاهی با رشد و نمو بوته ای که آن را به خاطر شاخ و برگ و گلها فراوان، کوچک و پروانه آسا مورد توجه قرار می دهند گونه های این جنس ارغوان در برابر یخبندان مقاوم و نیاز به محل هایی کاملا آفتابی و خاک عمیق، مرغوب و خوب زهکشی شده دارد درختی زیبا ؛ کوتاه به ارتفاع ۲ تا ۱۰ متر با برگهای غالباً ساده، کامل ؛ دایره ای، قلبی، بدون کرک و به رنگ سبز مات ؛ به عرض ۱۲-۷ سانتیمتر با رگبرگ های پنجه ای مشخص و در حاشیه یا قاعده به رنگ برنز مایل به قرمز می باشند ، پوست ارغوان؛ کمی شکافدارو

مایل به قرمز است که بعدها صورتی مایل به خاکستری می شود و قاجی کوتاه و نامنظم دارد. گلها محوری، دسته ای (گروهی) بوده و در حدود ۲ سانتیمتر عرض دارند. کاسه گل آن کوتاه، پهن، کمی مورب؛ نسبتا کلفت؛ قوزدار با دندانه های کوتاه است؛ گلبرگهای ارغوان قرمز یا ارغوانی مایل به بنفش به صورت ۵ تایی جدا، پروانه ای کاذب (پروانه ای نما) هستند، جام نامنظم و شامل درفش کوچک و مخفی شده در بالهاست که درفش داخلی توسط بقیه گلبرگها در بر گرفته شده و به صورت خوشه هایی که قبل از پیدایش برگها روی شاخه ها و حتی روی ساقه اصلی و در اواسط بهار ظاهر می شوند و منظره بسیار زیبایی به درخت می بخشند می باشند، پرچم ها ۱۰ تایی، جداوسر به زیرو خامه آن درفشی است. کیسه های بساک؛ لرزان (میان چسب) و نیام آن پایک دار؛ چرمی ضخیم، فشرده و ناشکופا است، سطح درونی و فضای بین دانه ها توسط بخش گوشتی (خمیری) جدا شده اند؛ درز فوقانی بالدارو- لبه دارمی باشد. - دانه ها فشرده هستند. میوه آن نیام مسطح دارای دانه های فراوان، بازشونده با دو کفه و شکופا است که در اواخر تابستان ایجاد می شود. وقتی عمر گلها به پایان رسید، بذرها در داخل نیام قرار گرفته و تمام طول سال روی شاخه ها باقی می مانند.

دارای دو وارپته بوده که یکی از این دو وارپته دارای گلهای سفید؛ با برگهای متنوع و گوناگون است.

موسوم گل در فروردین و اردیبهشت قبل از پیدایش برگ است

ارغوان برای ناحیه مدیترانه ای است اجتماعات مدیترانه ای کلیماتیک و کزروفیت می باشد و شامل جنگل های نیمه خشک و سوزنی برگ است، پایین بودن نسبی میزان بارندگی و وجود بعضی عناصر مدیترانه ای و یا نیمه مدیترانه ای از قبیل زربین؛ داغداغان؛ ارغوان معمولی؛ زیتون و مورد این ناحیه را مدیترانه ای و یا مشابه آن می سازند، درختچه هایی که همراه جامعه زربین وجود دارند عبارتند از شیرخشت، قره میخ، یاسمن زرد، مورد، زرشک، انار، سیاه ال، سیاه تلو، ارمک و گاهی هم در بعضی از دامنه هایی که دارای خاک غنی تر است درختان کرکو، داغداغان، سفیدماز و کچف و زبان گنجشک، گوجه، گیلاس وحشی و سرخ و لیک در آن دیده می شود، در رودبار و در شرق گرگان نیز ارغوان معمولی آنها می پیوند درخت ارغوان یکی از عناصر مدیترانه ای می باشد که هم در رودبار و هم در حوالی گرگان دیده می شود و همه آنها شواهدی برای تشخیص این اقلیم به حساب می آید و همچنین در جامعه بلوط زاگرس درختان و درختچه ها اوجا، تایله، محلب، زالزالک، سنجد، چنار، زبان گنجشک؛ ارجنک ها؛ ونو؛ ارغوان ؛ عناب ؛ امروودو انچوچک و... و گاهی نیز در مدارات پایین جامعه مذبور که با جنگل های بنه- بادام همجوار است عناصر آن جامعه یعنی گونه های مختلف بادام بادام کوهی و غیره دیده می شود و در جنگل هایی که بر اثر قطع رو به انهدام گذارده و به قهقرا رفته است گون ها و کلاه میرحسن های مختلف و گونه های علفی چند ساله و یا یک ساله گیاهان خاردار ظاهر می شود.

نهال ارغوان را در زمان اولیه رشد در فضای باز می کارند ، گونه ذکر شده درختی ارغوان نیاز به محل هایی کاملا آفتابی و خاک عمیق و مرغوب و خوب زهکشی شده دارد و در برابر یخبندان مقاوم می باشد. این درخت در خاک های گچی و آهکی راحت رشد می کند و گرمای تند آفتاب و خشکی خاک را به آسانی تحمل می نماید

کلید شناسایی سایر گونه های *Cercis* :

درختان و درخچه های بومی ایران ۲. گلبرگ های قرمز، نیام بار و انتهای باریک شده بلند با طولی ۶-۷ برابر عرض در سطح پستی با لبه باریک، برگها دایره ای، قلبی با دایره ای، کلیوی شکل، با نوک فرورفته.

Cercis occidentalis Torr

درختچه یا درختی کوچک به ارتفاع تا ۲.۵متر، گل ها ۶ تا ۱۲ تایی و بی کرک و خوشه ای، ارغوانی مایل به قرمز به طول ۱.۵ cm ، نیام به طول ۷.۵ cm و به عرض ۱.۸ cm و برگهای دایره ای یا کلیوی به عرض ۷.۵-۳.۵ cm با قاعده قلبی، نوک چاکدار است و پراکنش جغرافیایی در ایران به صورت دست کاشته شده در باغ گیاه شناسی ملی ایران، باغ دانشکده کشاورزی کرج و در جهان آمریکا و کالیفرنیا است.

ارغوان کانادایی *Cercis canadensis*

بومی آمریکای شمالی است و بذر آن را سازمان مطالعات اکولوژی نوشهر وارد نموده است، رشد آن رضایت بخش می باشد، گل‌های آن صورتی و پایه آن در باغ‌های کشور منتشر شده است. ارتفاع ارغوان کانادایی ۱۲ m ، با تاج کروی پهن، برگ‌ها تخم مرغی پهن تا تقریباً دایره ای به طول ۷ تا ۱۲ سانتیمتر و قاعده آن قلبی به یکبارہ نوکدار، در سطح تحتانی کرکدار تا بدون کرک، گل‌ها قبل از برگ‌ها ظاهر میشود و دمگل‌ها به طول ۵-۱۲ (mm) است. نیام خطی - مستطیلی در هر دو انتها نوک تیز به طول ۶-۸ (cm)، این درخت اغلب به خاطر گل‌های پیش رس زیبایش کاسته می شود، این درخت از طریق بذر تکثیر می شود. درختی است و دارای وارسته های زیراست:

برگ‌ها کم و بیش کرکدار *C.canadensis* Var. *pubescens* Pursh

برگ‌ها در سطح تحتانی بی کرک *C. canadensis* f. *glarifolia* Fern

گل‌ها سفید *C. canadensis* f. *alba* Rehd

گل‌ها با تعدادی از پرچم‌های به گلبرگ تغییر یافته *C. canadensis* plena Sudw

ارغوان چینی *Cercis chinensis* Bge

درختی به ارتفاع تا ۱۵m در حالت کاشته شده اغلب درخچه ای، برگها تقریبا دایره ای به طول ۱۲-۱۵cm قلبی عمیق و بی کرک، با سطح فوقانی شفاف، در حالت رسیده تقریبا چرمی، گلهها ۵-۸ تایی، قرمز ارغوانی به طول ۱.۵-۱.۸cm) و دمگل به طول ۶-۱۵cm)، نیام به طول ۷-۱۲cm) و باریک و پراکنش جغرافیایی در ایران به صورت دست کاشته است در باغ گیاه شناسی ملی ایران، باغ دانشکده کشاورزی کرج و پراکنش جهانی آن مرکز چین است و ژاپن. گلهها در اواخر اسفند ماه و در اوایل بهار شکفته می شود و در اواسط فروردین برگها قله ای و نوکدار آن با رنگ سبز روشن ظاهر شده در آخر پاییز خزان می کند. این گیاه به ایران وارد شده و در شمال کاشته میشود.

ارغوان افغانی *Cercis griffithii* Boiss

درختچه ای گسترده، بدون کرک برگها، دمبرگدار دایره ای - کلیوی شکل، نوک کند، چالدار، در جهت عرضی پهن تر با قاعده ای تقریبا سر بریده - توگود با رگبرگهای پنجه ای نیام مستطیلی - بیضوی با راس و قاعده نوک تیز درز فوقانی با بال پهن با گونه متفاوت است، برگها تقریبا کوچکتر به طول ۳-۴ و به عرض ۴-۶ میلیمتر، نوک کند

یا نوک چالدار، تقریباً چرمی با دمبرگ کوتاه، دمبرگ به طول ۳-۱.۵ سانتیمتر، گلها دسته ای پرگل، دمگل گل دار کوتاه به طول حدود ۱۰(mm)، جام گل کوچک به طول کم و بیش ۱۰(mm)، ارغوانی مایل به بنفش به رنگ نیام به طول ۶-۸ به عرض ۱.۵-۱.۸ میلیمتر با دو انتهای کمی باریک شده، در سطح پشتی با بالی به عرض حدود ۲(mm) و در شمال ایران و ترکمنستان و افغانستان و آسیای مرکزی یافت می شود.

زادگاه درخت ارغوان :

سرزمین مادری اش مناطق شرق مدیترانه است و در کشور ما گسترش زیادی دارد. بومی آسیا و اروپا و در جنگلهای شمال و ارتفاعات میان بند رشد می کند.

پراکنش جغرافیایی :

پایین ترین ارتفاع آن در رستم آباد در ۱۸۰ متر ارتفاع از سطح دریا می باشد، در صورتیکه در نوده در ۹۰۰ متر ارتفاع دیده می شود و در گرگان بیش از مناطق دیگر انتشار دارد، در درخت کهن سال، گلهای ارغوان قبل از باز شدن برگ در اوایل اردیبهشت ماه برنگی یکدست در می آید و باغ چمن را زینت می بخشد، این درخت در لرستان

و بروجرد و کوه الوند و درختان آباد همدان جنگل های شمال ایران ؛ ارتفاعات میان بند ؛ گرگان ؛ رستم آباد ؛ سفید رود و تقریبا در تمام نواحی ساحلی خزر در مازندان و گیلان، نواحی غرب تهران؛ مناطق جنوبی البرز در شاهرود؛ کرمان؛ تنگه ی گاوز در شمال شرقی شهر ایلام ، همدان، لرستان و فارس به صورت خودرو می‌روید. این درخت را به عنوان گیاه زینتی می‌کارند. در شهرهای شمالی استان خوزستان مانند دزفول، شوشتر، مسجدسلیمان و هفت تپه نیز این گیاه به وفور یافت می‌شود. گونه ارغوان افغانی در پشت کوه و پل دختر لرستان و تنگ ملاوی می‌روید و برگ های آن از گونه های شمال ایران کوچکتر است.

پراکنش جهانی :

در ایران، ترکمنستان، افغانستان، آسیای مرکزی (تاجیکستان)؛ اروپا و مناطق شرق مدیترانه است

روش تکثیر :

برای زیاد کردن این درخت ، بذر آن را فروردین در هوای آزاد می کارند. این درخت را از راه پیوند و قلمه زدن نیز زیاد می کنند ولی درصد موفقیت قلمه زنی کمتر است. ارغوان مقاومتی بی نظیر دارد. و در هر جا که آب کم و خاک نامطلوب است سبز شده و محیط زیست ما را حیات بخشیده است.

امروزه مراکز حفاظت از منابع طبیعی آن را برای حاشیه شهرها و روستاها توصیه نموده و حتی بعضی از مراکز دولتی نهال ارغوان را تولید و به طور رایگان در اختیار علاقه مندان قرار می دهند

کاشت نهال :

موقعی که درخت هنوز بدون گل و برگ و یا به اصطلاح در خواب زمستانه به سر می برد زمان مناسبی است که آن را به باغچه منتقل کنیم. حجم گودال باید مناسب با حجم ریشه باشد. قبل از انتقال نهال، ریشه های پوسیده آن را هرس کنید اطراف ریشه را با مخلوطی از کود پوسیده حیوانی و خاک بپوشانید. بلافاصله بعد از کاشت به درخت آب بدهید.

شرایط مناسب برای کاشت :

ارغوان ، مناسب باغچه‌های بزرگ یا حاشیه کنار پیاده‌روهاست. این درخت به نور فراوان آفتاب احتیاج دارد. از کاشت آن در محل‌های کم‌نور خودداری کنید. از سویی دیگر به سرما حساس است و مناسب مناطق سردسیر نیست. در عوض در مناطق مرکزی کشور و در حاشیه کویر به آسانی می‌روید. راز سلامتی این گیاه در قابل نفوذبودن خاک است، هر قدر خاک زهکش بهتری داشته باشد ارغوان سالم‌تر می‌ماند. ارغوان در خاکهای آهکی پرقوت بهتر رشد می‌کند و در برابر خشکی مقاوم است و به تابش مستقیم نور خورشید نیاز دارد.

این نکته نیز قابل یادآوری است که اگر در کنار دیوار غرس شود ممکن است ریشه‌های عمیقش به استحکام دیوارها آسیب برساند.

بررسی پیشبرد افزایش جنسی و رویشی ارغوان معمولی (*Cercis siliquastrum L.*) :

ایران جز اقلیم‌های خشک و نیمه خشک دنیاست که از میانگین بارش سالیانه پایینی برخوردار است و سطح زیادی از زمین‌های آن خاک‌های آهکی و گچی پوشانده است. از سوی دیگر، هر ساله مقدار زیادی از خاک کشور

پهناور ایران طعمه سیل می شود. بنابراین گیاهانی که بتوانند شرایط نامساعد آب و هوایی و خاکی را تحمل کرده و از فرسایش خاک جلوگیری کنند، بسیار با ارزش است. درخت ارغوان معمولی *Cercis siliquastrum* L. برای حفظ خاک به ویژه در شیب ها که خاک فرسایش بیشتری صورت می گیرد بسیار سودمند است و نیز می تواند در فضای سبز برای باغ ها و جنگل کاری های شهری مورد استفاده قرار گیرد. آزمایش هایی در سال ۷۸-۱۳۷۶ در مورد افزایش جنسی و غیرجنسی ارغوان صورت گرفت. برای افزایش جنسی از بذرهایی کاملاً رسیده درختان مادری موجود در دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز استفاده شد و در افزایش رویشی نیز سه نوع قلمه چوب سخت، نیمه سخت و چوب نرم (سبز) از همان درختان تهیه گردید. در افزایش جنسی درصد تنژگی، سرعت تنژگی، ارزش تنژگی، طول و وزن تر زیرپه و در افزایش رویشی نیز در صد ریشه زایی قلمه ها مورد بررسی قرار گرفت. نتایج بدست آمده از افزایش جنسی نشان داد که خراش دهی برای جذب آب توسط بذرها ضروری بود ولی این تیمار به تنهایی برای تنژگی بذرها کافی نبود. با توجه به تمام صفات اندازه گیری شده در افزایش جنسی، بالاترین درصد تنژگی به ترتیب ۹۸ و ۹۷٪ از تیمار ۶۰ دقیقه سولفوریک اسید و ۴۵ روز چینه سرمایی با ۶۰ دقیقه سولفوریک اسید و ۵۰۰ میلی گرم در لیتر جیبرلیک اسید (GA۳) به دست آمد که در سطح ۱٪ آزمون چند دامنه ای جدید دانکن (DNMRT) با شاهد تفاوت معنی دار داشت. در افزایش رویشی، از میان انواع قلمه ها تنها قلمه

های چوب نرم ریشه دار شدند و قلمه های چوب سخت و نیمه سخت در شرایط این آزمایش تولید ریشه نکردند. از میان دو اکسین به کار رفته بالاترین درصد ریشه زایی از بالاترین غلظت نفتالین استیک اسید (۱۰۰۰۰ میلی گرم در لیتر) به دست آمد. تمام آزمایش ها در قالب طرح کاملا تصادفی انجام شد، که در افزایش جنسی هر تیمار شامل ۵ تکرار بوده و در هر تکرار ۴۰ عدد بذر به کار برده شده بود و در افزایش رویشی هر تیمار شامل ۶ تکرار در هر تکرار ۸ قلمه قرار داشت.

ترکیبات شیمیایی :

گل ارغوان دارای ۲۰ ترکیب بوده که عمدتاً عبارتند از : هپتا دکان (۲/۲۶٪) ؛ نونا دکان (۷/۱۳٪) ؛ پنتا دکان (۶/۱۲٪) ؛ لینالیل استات (۵/۸٪) ؛ ایکوزان (۵/۶٪) و لیمونن (۹/۵٪) ؛ دیگر ترکیبات آن عبارتند از: stilbene, trans-۳, ۵, ۳', ۴'-tetrahydroxy-۴-methylstilbene, along with ۱۰ known compounds, namely piceatannol, dihydromyricetin, catechin, dihydrorobinetin, menisdaurin, teatannin, dasycarponin, β -sitosterol and daucosterin. Terpenoids
دانه ارغوان حاوی اسید های چرب مانند پالمیتیک ؛ اولئیک و استئاریک اسید است.

کاربرد های غذایی و خوراکی :

مزه گل ارغوان ترش و نسبتاً مطبوع است. از این رو در بعضی از کشورها گل ارغوان را همراه سالاد می‌خورند یا در بعضی از غذاها می‌ریزند. گل‌های ارغوان بسیار معطر است و در فرانسسه مانند کور آن را در سرکه پروده نموده و نوعی ترشی درست می‌کنند و یا در سایر ترشی‌ها به عنوان ادویه معطر مخلوط می‌نمایند. برگ‌های آن خوراکی است.

در یونان و ترکیه غلاف‌ها جمع‌آوری شده و با سایر سبزیجات در سالاد مصرف می‌شوند تا بو و طعم مناسب بگیرد گل‌ها را با کره و همراه با جوانه آن به صورت خمیر درآمده و در سرکه ریخته و سپس می‌خورند.

قسمت‌های مورد استفاده :

گل ؛ ریشه؛ پوست ریشه ؛ چوب و برگ مت‌های مورد

خواص درمانی ارغوان :

دشمن سنگ کلیه است. اگر سوخته گل و ریشه را بر روی زخم بگذارند، خون آنرا بند می‌آورد. برای دستگاه تنفس بسیار موثر است. پاک‌کننده معده بوده و سردی آنرا نیز درمان می‌کند.

شربت بهار آن **خمارشکن** است و پوست **درخت قابض** است. گل ارغوان آواز را صاف می نماید. **اخلاط لزج** را از بین برده ؛ **سردی معده** و کلیه ها را از بین می برد، دستگاه تنفس را زهکشی می کند و **سنگ مثانه** را از بین می برد. نوشیدن جوشانده آن **قی آور** است و دستگاه تنفس را پاک می کند. **خضابی نیکو** است، بویژه برای رنگ کردن مژه و ابرو بسیار مناسب است.

عصاره ارغوان منبع منحصر به فرد ترپنوئیدها است که در از بین بردن پاتوژن های متعدد ؛ باکتری ها و تک یاخته ای ها به خصوص پلاسمودیوم ها موثر است. از آن در درمان **سیاه سرفه ؛ سرفه ؛ اسهال ؛ اسهال خونی و کم خونی** به خصوص در دختران جوان استفاده می شود. دم کرده پوست داخلی و ریشه به صورت چای برای **تمیز کردن ریه** مفید است.

اگر با سوخته ریشه ارغوان برای نوزاد ابروی زیبایی بکشید ابروی نوزاد به همان شکل رشد میکند

برگ و پوست این درخت، به ویژه پوست ریشه، دارای خاصیت قابض قوی است. همچنین به عنوان یک تجویز در طب سنتی برای درمان **سوزاک مزمن ، ورم مجرای**

ادرار و تراوشات سوزاکی، leucorrhoea، و ورم ملتحمه مزمن و زکام مخاطی توصیه می شود.
ضد انعقاد خون؛ انعقاد خون در شبکیه، آمبولی شریانی؛ آترواسکلروز (انحطاط از دیواره های شریانی) است. درمان
کننده بیماری برگر، ورم شریانی اندام تحتانی، سندرم رینود، کبودی دست ها و پاها است.

گل مژه؛ انسداد مجرای اشکی، ورم ملتحمه مزمن، ورم ملتحمه حاد، مزمن؛ رتینوپاتی؛ رتینوپاتی دیابتی،
رتینوپاتی فشار خون بالا. آب سیاه و آلازایمررا درمان کرده و بهبود دهنده عملکرد سیستم عصبی می باشد. برای
پوست های آسیب دیده، آکنه و روزاسه توصیه میشود و محافظت کبد در برابر مواد شیمیایی؛ آلاینده ها؛ ویزوس
و الکلی هاست.

ارغوان دارای نیتریل گلوکوزاید (لیتوشپرموزاید) است که به صورت خوراکی برای جلوگیری از بارداری به کار
می رود؛ همچنین سیانو اتیلن سایکلوهگزنیل موجود در آن مهار کننده هورمون های هیپوفیز قدامی و ترمیم بافت
های سوخته و زخمی و هیپاتیت C می باشد. این درخت حاوی "rutinase" که یک آنزیم روتین هیدرولیز شده است.
و باعث مهار تجمع پلاکتی، رقیق کردن خون و بهبود گردش خون شده و دارای فعالیت ضد التهابی است. روتین

آنزیم **Aldose reductase**. را که به صورت طبیعی در چشم و در سایر نقاط دیگر بدن است؛ را مهار کرده و گلوکز را به سوربیتول تبدیل می نماید. این ماده **محافظ قلب است**. **تسکین دهنده**؛ مقوی قلب است.

عصاره ارغوان **ضد باکتری و آنتی اکسیدان** است. در هومیوپاتی برای تسکین موقت از عوارض جزئی مرتبط با **تصلب شرایین** توصیه می شوند.

از بافتهای گیاهی در مرحله رشد فعال، مانند جوانه، شاخه و یا ریشک ها ها، برای حذف ترکیبات سمی از بدن استفاده می شوند. و از آنجا که این مواد طبیعی و گیاهی هستند با خیال راحت و آزادانه می توان از آن استفاده کرد. **گشور و در حاشیه کویر**

درخت ارغوان موجب افزایش گردش خون و کاهش فشار چشم. می شود

آروماتراپی ارغوان : خواص

آروماتراپی هنر و علم استفاده از اسانسهای روغنی برای ایجاد آرامش، تعادل و تحرک بدن و روان می باشد. آروماتراپی ترکیبی از دو کلمه است. آروما به معنی رایحه یا بوی خوشایند و تراپی به معنای درمان. آروماتراپی یکی از زمینه های طب سنتی بوده تاکنون رشد سریع و پیش رونده ای داشته و بطور گسترده در منازل، کلینیک ها و بیمارستانها برای مصارف گوناگون از قبیل تسکین درد، مراقبت پوستی، تسکین فشارروحي و قوت بخشیدن به کل بدن استفاده می شود، در بیمارانی که تحت شیمی درمانی قرار دارند به عنوان مسکن استفاده شده و همینطور برای احیای قلبی کاربرد دارد.

آروماتراپی نه تنها عدم تعادل فیزیکی بدن را برطرف می کند بلکه بر احساسات و عاطفه تاثیر بسزایی دارد. همچنین دانشمندان در طی تحقیقات خود به ارتباطی موثر بین بوی خوش و سیستم ایمنی بدن پی برده اند. آزمایشات اخیر گویای این مطلب است که لاواندر خاصیت آرام بخشی داشته و رزماری باعث افزایش قدرت و توان میشود. همچنین در در آزمایشی که دو گروه مصرف کننده رزماری و لاواندر در آن شرکت کرده بودند، این دو

گروه مسائل ریاضی را نسبت به سایرین بهتر حل کردند . البته مصرف کنندگان لاواندر نسبت به مصرف کنندگان رزماری مسائل را کمی آرامتر ولی سریع تر حل نمودند.

در آزمایشی در سال ۱۹۸۳ بر روی پرسنل کنترل پروازی که در معرض عصاره های نعناع، لاواندرو آنیس قرار گرفته بودند احساس سرگیجه و خستگی بسیار کمتری نسبت به گروه شاهد که بوی این عصاره ها را مصرف نکرده بودند مشاهده شد.

. تحقیق شده است که بوی گل ارغوان در ادارات باعث کاهش حدوداً ۲۵٪ از اشتباهات کامپیوتری می شود.

متخصصین شرکت مهندسی رایحه پردازان پیشناز، باتوجه به ضرورت پالایش هوای محیط و ایجاد حسی دلپذیر، پس از انجام مطالعات گسترده موفق به تولید نسل جدید خوشبوکننده های هوشمند محیط شده اند. این دستگاهها که حاصل تلاش چندین ساله کارشناسان این شرکت می باشند، برمبنای انتشار یکنواخت عطر در فضا بدون ایجاد هرگونه آلرژی و قابلیت استفاده در رایحه درمانی، برای ایجاد احساسی متفاوت از محیط پیرامون طراحی شده است

عصر جدید آروماتراپی در ۱۹۳۰ وقتی یک داروساز فرانسوی بنام رنه ماوریس گانه از آروماتراپی برای مقاصد درمانی استفاده نمود، ظهور کرد. او مجذوب اثرات موثر گل ارغوان شد. وقتی که این شخص گل ارغوان را برای

سوختگی دستش بعد از انفجاری در آزمایشگاهش به کار برد و مشاهده کرد که دست سوخته اش بدون باقی ماندن هیچ اثر سوختگی درمان شده است، به دنبال این یافته او وقتش را برای آنالیز خواص شیمیایی اسانسهای روغنی صادقانه صرف کرد و ارزش درمانی آنها را در سوختگیهای پوست، عفونتهای پوستی، گانگرن و زخمهای سربازان طول جنگ جهانی اول ثابت کرد. در جنگ جهانی دوم دکتر ژان ولنت از این ترکیبات به عنوان ضد عفونی کننده استفاده نمود. سرانجام در سال ۱۹۹۰ خانم مارگارت ماری آروماتراپی را به عنوان درمان گسترش داد. او اسانسهای روغنی برای درمان بیماران استفاده نمود و حسن شهرتی که بعدها کسب نمود به دلیل استفاده از اسانسهای روغنی در مالش بر روی پوست بود. در فرانسه بیش از ۱۵۰۰ پزشک آموزش دیده، اسانسهای روغنی را به عنوان آنتی بیوتیک به کار می برند

مکانیسم اثر اسانسهای روغنی در آروماتراپی :

حس بویایی بشر نقش بسیار مهمی را در زندگی ایفا می کند. این حس شاید قویترین حس بدن بوده که طبق بعضی برآوردها ۱۰۰۰۰ بار قویتر از سایر حواس است و پرده بویایی تنها جایی در بدن بوده که سیستم اعصاب مرکزی در معرض محیط قرار گرفته و به طور مستقیم با محیط بیرون تماس دارد. گیرنده های بویایی بینی با دو ساختمان

که در قسمت عمقی مغز قرار دارند مرتبط هستند و مخزنی برای عواطف و احساسات محسوب می شوند. این ساختارها آمیگدولا و هیپو کامبوس نامیده می شوند. ترکیبات شیمیایی اسانسهای روغنی خاصیت‌های جسمی و روحی دارند. آنها در یک سطح ملکولی کار می کنند و در راه‌های متنوع قرار می گیرند. وقتی استنشاق می شوند بو توسط شخص حس شده و به پیام بویایی منتقل می شوند که ایمپالسه‌های عصبی به سیستم لیمبیک مغز یعنی آمیگدولا (کنترل کننده احساسات) و هیپوکامبوس (نگهدارنده و باز یابنده خاطرات) می فرستد. گل ارغوان حاوی مواد معطری است که دارای خواص تسکینی بوده و آرام کننده درد است. نظریه ای وجود دارد که این گیاه آمیگدولا را با افزایش نورون های بازدارنده حاوی

گاما-اسید آمینو بوتیریک تحت تاثیر قرار می دهد اسانسهای روغنی وقتی بر روی پوست مالیده می شوند به داخل گردش خون جذب می گردند. تماس مستقیم فیبرهای حساسیت در پوست را تحریک می کند که سیستم پاراسمپاتیک را فعال کرده و سبب کاهش احساس درد و آرامش در شخص می گردد.

نتایج مطالعات نشان داده است که گل سرخ ، گل ارغوان و کندر باعث کاهش اضطراب و احساس ترس می شوند

آروماتراپی برای کاهش استرس در محل کار:

اگر شخصی در یک ساختمان بسته؛ خسته کننده و بی روح کار کند؛ پخش اسانس ارغوان در فضای ساختمان می تواند اثرات بسیار عالی در رفع استرس و فشار های روحی داشته باشد.

نام علمی ارغوان

ارغوان بافی در طرقله :

سبد از قدیمی ترین بافته های بشر است. از همان زمان که بشر با تنیدن ساقه ها و شاخه های نازک درهم آشنا شد، سبدهافی نیز آغاز شد. در نقاط مختلف ایران بنا بر طبیعت هر منطقه، از الیاف طبیعی آن برای بافت محصولات سبدهافی استفاده می شود .

در خراسان رضوی و به خصوص طرقله، از شاخه های ارغوان و در این اواخر از شاخه های بیدمشک استفاده می کنند. به همین علت به آن ارغوان بافی می گویند درخت ارغوان در منطقه طرقله فراوان است ارغوان بافان، الیاف ارغوان را در آب خیس می کنند تا خاصیت ارتجاعی پیدا کند و سپس اقدام به بافت تولیدات مختلف می کنند. تولیدات ارغوان بافی، دارای استحکام زیادی است و بافت آن نسبت به دیگر محصولات حصیری از قدمت بیشتری برخوردار می باشد و قبل از رواج پلاستیک، کاربرد و مصارف فراوانی داشته است. شست و شوی آن با آب و شوینده های معمولی امکان پذیر است و صدمه ای به آن وارد نمی کند، اما رطوبت مداوم ممکن است از دوام آن بکاهد ضمن این که آتش باعث سوختن و از بین رفتن آن می شود. از تولیدات ارغوان بافی بیشتر به عنوان جای نان، آبکش برای برنج، شستن سبزی و میوه، سبد میوه و گل استفاده می شود.

- بررسی ویژگی های فراساختاری، توان آلرژی زاوی و اثر آلودگی هوا روی آلرژی زاوی گرده های بالغ گیاه ارغوان:

میکروسکوپ الکترونی نگاره مشخص نموده که دانه های گرده این گیاه از نوع استوانه ای شیاردار می باشد که اندازه متوسط آن $20\mu\text{m}$ است. تزیینات سطح اگزین از نوع مشبک می باشد. با توجه به اینکه مهمترین بخش آلرژی زای گرده گیاه پروتئین می باشد، به بررسی کمی و کیفی پروتئین این گیاه پرداخته شد. در بررسی کمی به روش برادفورد، مقدار پروتئین این گیاه بیش از $10001\mu\text{gml}^{-1}$ می باشد. در بررسی الکتروفورزی که به روش SDS-PAGE انجام شد، باندهای پروتئینی با وزنهای مولکولی ۱۴، ۱۸، ۳۷، ۴۳، ۵۴، ۶۵ و ۱۱۰ کیلو دالتون دیده شد. تزریق عصاره گرده گیاه به خوکچه های هندی در ۳ گروه شاهد، تیمار با عصاره گرده پاک و تیمار با عصاره گرده آلوده صورت گرفت. اندازه گیری مقدار IgE کل به روش الایزا نشان داد که مقدار IgE از $3.481\mu\text{gml}^{-1}$ در حیوانات گروه کنترل به $6.24\mu\text{gml}^{-1}$ در نمونه های تیمار شده با عصاره گرده پاک و به $6.38\mu\text{gml}^{-1}$ در نمونه های تیمار شده با عصاره گرده آلوده رسید. تغییرات ائوزینوفیل ها از ۱٪ در حیوانات گروه کنترل به ۲.۱۴٪ در گروه تیمار شده با عصاره گرده پاک و ۲.۲٪ در گروه تیمار شده با عصاره گرده آلوده رسید. درمقایسه بین گروه کنترل و گروه تیمار

تغییر معنی داردیده شد. با توجه به نتایج به دست آمده مشخص گردید که گرده های گیاه ارغوان دارای خاصیت آلرژی زایی هستند.

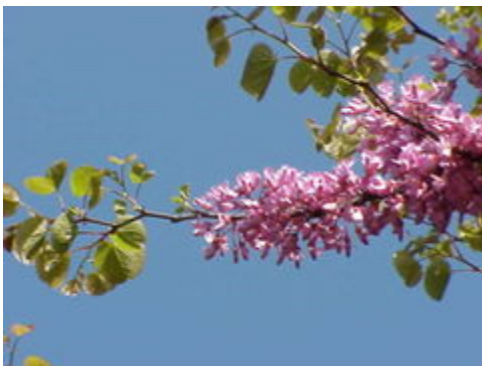

• نام علمی

این گیاه *cercis siliquastrum* است و به یونانی به آن *sixia* می گویند. ارغوان درختی است از خانواده پروانه آسا و از مشخصات بارز آن این است که این درخت در اول بهار میروید و دارای گل‌های نیام که از مشخصه این تیره است می‌باشد و گل‌های آن زودتر از برگ‌های آن درمیاید و دارای شاخه‌های متقابل می‌باشد. این نام در ایران به عنوان نام دخت بوده یبنتی می کارند. در شهرهای شمالی استان خوزستان مانند دزفول ،

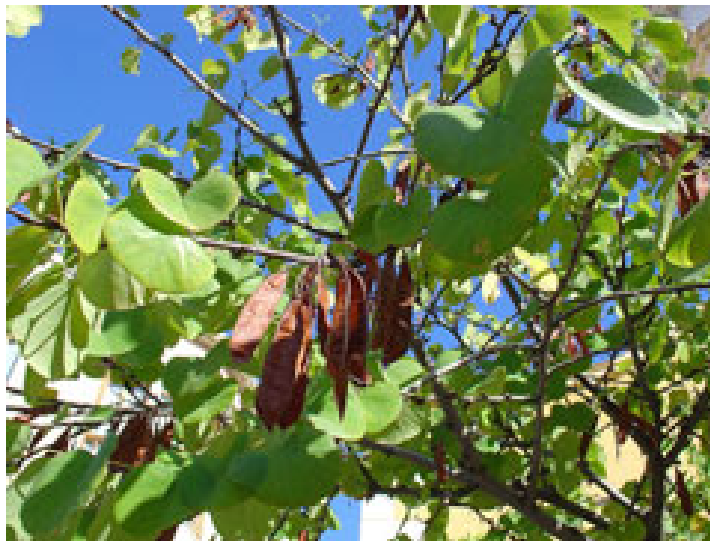

• طبناً مطبوع است. از این رو در بعضی از کشورها گل ارغوان را همراه سالاد می خورند یا در بعضی از غذاها می ریزند.

الف: پوست داخلی و ریشه

امروزه مراکز حفاظت از منابع طبیعی آن را برای حاشیه شهرها و روستاها توصیه نموده و حتی بعضی از مراکز دولتی نهال ارغوان را تولید و به طور رایگان در اختیار علاقه‌مندان قرار می‌دهند.

این درخت در خاک‌های گچی و آهکی راحت رشد می‌کند و گرمای تند آفتاب و خشکی خاک را به آسانی تحمل می‌نماید. سرزمین مادری‌اش مناطق روی شاخه‌ها و حتی روی ساقه اصلی، پیش از رشد برگ‌ها پدید می‌آیند و چون عده آنها بسیار زیاد است، منظره

منابع:

- ۱- شناسایی گیاهان دارویی ؛ صنعتی جنگلی و مرتعی و موارد مصرف آنها مهندس مهدی عماد (جلد سوم)
- ۲- گیاهان دارویی دکتر علی زرگری جلد دوم
- ۳- معارف گیاهی دکتر حسین میر حیدر جلد سوم
- ۴- پراکنش گونه های گیاهان دارویی و صنعتی جنگلی و مرتعی ایران مهندس مهدی عماد
- ۵- با گیاهان زیباتر شویم مهندس مهدی عماد
- ۶- مریم شریف نیا -فریبا منصور دانشگاه آزاد اسلامی تهران شمال واحد گروه زیست شناسی
- ۷- زبان خوراکی ها. نویسنده: دکتر غیاث الدین جزایری